

حیوانات در قرآن کریم

محمد مهدی کریمی نیا

خداوند متعال در شمار نعمت‌های فراوانی که به انسان‌ها عرضه داشته، حیوانات را نیز مسخر او نمود تا از گوشت و پوست و محصولات آن استفاده کنند و حوائج خویش را برآورده نمایند؛ و از طرفی در اینجا نشانه‌های بی‌شماری از قدرت و عظمت و حکمت پروردگار نهفته است لذا می‌فرماید: «أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ» (سوره غاشیه، آیه ۱۷)؛ «و آیا به شتر نظر نمی‌کنند که چگونه آفریده شده؟!»

خداوند موجودات مختلف، اعم از حیوان و گیاه و ... را در اختیار انسان قرارداد تا انسان از وجود آنها پی به وجود قدرت خدا ببرد و بعد از استفاده از آن نعمت‌ها، او را شکرگزاری کند.

قرآن کریم از ۳۹ نوع حیوان با تعابیر متعدد (حدود ۶۳ تعبیر) به صورت اسم صریح یا کنایه نام می‌برد. الف. از حیواناتی مانند «ماهی‌ها»، «پرندگان»، «پستانداران» و «حشرات» در چند جای قرآن به چهار صورت یاد شده است. ۱. اسم صریح: مثل بقره (گاو ماده)

۲. به صورت وصفی مانند دابة الارض که منظور «موریانه» است و یا «بُنْدُن» که منظور شتر و گاو قربانی است.

۳. نام حیوان به همراه فرآورده‌اش مثل نحل (زنبور عسل) و عسل.

۴. به ذکر نام فرآورده اکتفاء شده است مثل لؤلؤ و مرجان.

ب. در یک تقسیم‌بندی دیگر می‌توان حیواناتی را که در قرآن آمده است به گروه‌های زیر تقسیم کرد:

۱. حیوانات اهلی و کشاورزی مثل: بقره (گاو ماده) غنم (گوسفند).

۲. حیوانات وحشی مثل: ذئب (گرگ).

۳. حشرات: مثل نمل (مورچه).

۴. پرندگان مثل هدهد.

۵. حیوانات آبی مثل: حوت (ماهی).

از این حیوانات در ۵۲ سوره و بالغ بر ۱۵۴ آیه یاد شده، چنانکه برخی سوره‌ها نیز به نام آنها نام گذاری شده که در این میان سوره‌ی بقره بزرگ‌ترین و سوره‌ی فیل کوچک‌ترین سوره‌ای است که به نام حیوانات می‌باشد. ج. در یک تقسیم‌بندی کلی، خداوند در سوره نور آیه ۴۵ حیوانات را به اقسام زیر تقسیم کرده است.

۱. «مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ» حیواناتی که بر شکم راه می‌روند.

۲. «مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ» حیواناتی که بر دو پا راه می‌روند.

۳. «مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعِ» حیواناتی که بر چهار پا راه می‌روند.

د. در قرآن از ناس بشر- بنی‌آدم و... نیز نام برده شده است که همگی بر انسان دلالت می‌کند که اگر با عینک زیست‌شناسی امروز نگاه کنیم، از جمله حیوانات می‌باشد.